

Szigorlati tételek

Romológia Ma – II. Szigorlat

2025.

CIGÁNY KISEBBSÉGI NÉPISMERET SZAKIRÁNY

A CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE

1. Mutassa be a cigányság történeti kutatásának értelmezési nehézségeit, forrásproblémáit, eltérő megközelítési útjait, problémátörténeti vonatkozásait kritikai szempontból néhány konkrét tematikus példa segítségével! (források, naiv-esszencialista tudományos megközelítések, roma nemzetépítés, tudományos kutatások, kutatók)

Irodalom:

- Cserti-Csapó Tibor (szerk.): Alapirodalmak a hazai cigány, roma népességre vonatkozó társadalomtörténet, társadalomismeret oktatásához. 484 p. Pécs: PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, 2015. pp. 401-462. (Gypsy Studies - Cigány Tanulmányok 36.) (ISBN:978-963-642-867-9)
https://btk.pte.hu/sites/btk.pte.hu/files/nevelestudomanyi_intezet/GS36.pdf
- Dupcsik Csaba: A magyarországi cigányság története. Történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008. Osiris Kiadó, 2009.
https://www.researchgate.net/publication/311993121_A_magyarorszagi_ciganysag_to_rtenete_Tortenelem_a_ciganykutasok_tukreben_1890-2008_Budapest_Osiris_2009
- Kovalcsik Katalin – Réger Zita: A tudomány mint naiv művészet. In: Kritika, 1995. 2. sz. p. 31–34. <https://real.mtak.hu/161606/>
- Törzsök Judit: Kik az igazi Cigányok? in: Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből. (szerk.: Kovalcsik Katalin), Tanítók kiskönyvtára 9., ELTE_IFA_OM, Budapest, 2000.
http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/romak/tanulmanyok_a_ciganysag_helyzete/pages/003_kik_az_igazi_ciganyok.htm.
- Csepregi Botond–Landauer Attila: Egységes cigányság nem létezik.
<http://reformatus.hu/mutat/5442/>
- Nagy Pál: A cigány sokkal inkább életmódot jelent, mint etnikumot.
<https://reformatus.hu/misszio/hirek/a-cigany-sokkal-inkabb-életmodot-jelent-mint-etnikumot/>
- Nagy Pál: Olyanok beszélnek a cigányokról, akiknek fogalmuk sincs róluk.
http://www.regi.reformatus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=28499:olyanok-beszelnék-a-ciganyokrol-akiknek-fogalmuk-sincs-roluk&catid=133:hatter&Itemid=508
- Nagy Pál (2019): Beás cigányok a Kárpát-medencében (Historikus metszetek a 18-19. századból) Gypsy studies 43. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia

Tanszék, Pécs

https://btk.pte.hu/sites/btk.pte.hu/files/nevelestudomanyi_intezet/g43_nagy_pal_2_korr_vege.pdf

- Bencsik Gábor: A negációk népe, avagy a közép-európai cigány történelem strukturális keretei. Polgári Szemle 2012. június – 8. évfolyam, 1-2. Szám
http://www.polgariszemle.hu/app/interface.php?view=v_article&ID=484
- Bencsik Gábor: A vajda, aki nincs. 2009.
http://ciganyokrol.blog.hu/2009/01/25/a_vajda_aki_nincs
- Binder Mátyás: A roma nemzetépítés – történeti és kulturális antropológiai keresztmetszetben. Eszmélet 2008. 130-160. https://www.eszmelet.hu/binder_matyas-a-roma-nemzetepites-torteneti-es-kulturalis/
- Dupcsik Csaba (2015): Képek, keretek, korszakok: Vázlat a magyarországi cigányok történetéhez. In: Orsós Anna (szerk.) A romológia alapjai.
<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23805/orsos-anna-a-romologia-alapjai-2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Fosztó László: Van-e cigány nemzettudat? In: Fedinec Csilla (szerk.): Társadalmi önismeret és nemzeti önazonosság Közép-Európában. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002. 207-224. p. <https://mek.oszk.hu/05900/05934/05934.pdf>

A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG JOGÁLLÁSÁNAK TÖRTÉNETI VÁLTOZÁSAI, TÖRVÉNYI KERETEI / CIGÁNY POLITIKAI ÉS CIVIL SZERVEZETEK

2. Mutassa be a magyarországi cigányság jogállásának történeti változásait, törvényi kereteit! Térjen ki a Magyarországon működő nemzetiségi önkormányzati rendszerre és a magyarországi civil szervezetek működésére, jogi hátterére, különös tekintettel a roma/cigány civil szervezetekre!

Irodalom a történeti megközelítéshez:

- Hajnáczy Tamás: Korszakváltások vagy ciklusváltások? Cigánytelepekkel kapcsolatos elgondolások és intézkedések a konjunkturális idő prizmáján keresztül, a 20. századi Magyarországon. Doktori (PhD) értekezés. Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar - Szociológia Doktori Iskola Szociológia Doktori Program, 2022.
https://www.academia.edu/101182027/Korszakv%C3%A1lt%C3%A1sok_vagy_ciklusv%C3%A1lt%C3%A1sok_Cig%C3%A1nytelepekkel_kapcsolatos_elgondol%C3%A1sok_%C3%A9s_int%C3%A9zked%C3%A9sek_a_konjunktur%C3%A1lis_id%C5%91_prizm%C3%A1j%C3%A1n_kereszt%C3%BC1_a_20_sz%C3%A1zadi_Magyarorsz%C3%A1gon
- Mezey Barna (szerk.): A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban. 1422-1985. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1986.
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/romak/a_magyarorszagi_ciganykerdes_dokumentumokban/pages/000_konyveszeti_adatok.htm
- Dupcsik Csaba: A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE. Történelem a cigánykutatók tükrében, 1890-2008. Osiris Kiadó
https://www.researchgate.net/publication/311993121_A_magyarorszagi_ciganysag_tortenele_a_ciganykutatasok_tukreben_1890-2008_Budapest_Osiris_2009

- Majtényi Balázs: Mit ér a nemzetközi szabályozás? A roma kisebbséget érintő nemzetközi és közösségi szabályozás. In: Merre visz az út? A romák politikai és emberi jogai a változó világban. Kisebbségkutatás Könyvek. Lucidus Kiadó, Budapest 2003.
<http://real.mtak.hu/10262/2/Lajtai%20-%20Majt%C3%A9nyi%20recenzi%C3%B3.pdf>
- Európa kisebbsége – A roma kisebbség a nemzetközi dokumentumokban. (szerk.: Majtényi Balázs – Vizi Balázs) Gondolat Kiadó, Bp. 2005.
<https://kisebbssegkutato.tk.hu/uploads/files/archive/437.pdf>
- Tabajdi Csaba: A romák jogi helyzete Európában. Európában. Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ, Budapest, 2004.
<http://epa.oszk.hu/00000/00036/00044/pdf/11.pdf>

Irodalom a nemzetiségi önkormányzatok témaköréhez:

- 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300077.TV>, ill. 2005. évi CXIV. törvény a kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó egyes törvények módosításáról
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500114.TV>, 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV
- Bindorffer Gyöngyi (2011): Kisebbség, politika, kisebbségpolitika. Gondolat Kiadó-MTA Szociológiai Kutatóintézet, 367 o.
<https://www.szaktars.hu/gondolat/view/bindorffer-gyorgyi-kisebbsseg-politika-kisebbssegpolitika-nemzeti-es-etnikai-kozossegek-onkormanyzati-autonomiaja-magyarorszagon-2011/?pg=0&layout=s>
- Csefkó Ferenc – Pálné Kovács Ilona (1999): Kisebbségi Önkormányzatok Magyarországon. Osiris Kiadó, Budapest <https://www.szaktars.hu/osiris/view/csefko-ferenc-palne-kovacs-ilona-szerk-kisebbségi-onkormanyzatok-magyarorszagon-kisebbsseg-kelet-kozep-europaban-1999/?pg=0&layout=s>
- Kállai Ernő (2005): Helyi cigány kisebbségi önkormányzatok Magyarországon. Gondolat Kiadó https://www.kallaierno.eu/wp-content/uploads/2023/01/kallai_erno_helyi_cigany_kisebbségi_onkorm_teljes_bzzWo.pdf
- Kállai Ernő (2023): Roma nemzetiségi önkormányzatok Magyarországon, In: Dr. Szabó, Tamás; Dr. Szatmári, Péter (szerk.) [Nemzetiségi Önkormányzati és Civil Akadémia](#) Budapest, Magyarország: Homo Oecologicus Alapítvány (2023) 176 p. pp. 53-78., 26 p. <https://real.mtak.hu/183369/>

Irodalom a civil szervezetek témaköréhez:

- 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- Arató Ferenc (2006): Civil szervezetek- a társadalmi integráció lehetséges eszközei, Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz, Szerk.: Forray R. Katalin, Pécsi Tudományegyetem
<https://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Romologia/26Forray/26Forray-html/?mode=book>
- Orsós Zoltán (2024): A hazai roma civil szervezetek jogi és politikai szerepvállalás hiátusai, Studia, 2024/2., 2014-224. p.,

https://ajk.kre.hu/images/doc2024/studia_iuris/202412/Orsos_Zoltan_A_hazai_roma_civil_szervezetek_jogi_es_politikai_szerepvallalas_hiatusai.pdf

- Kákai László (2020): Kettős szorításban a civil szervezetek. Pólusok, 1., (2.), 2–31.p. <https://journals.lib.pte.hu/index.php/polusok/article/view/3649/3387>

A CIGÁNYSÁG TÁRGYI KULTÚRÁJA, MESTERSÉGEK

3. Mutassa be a hagyományos foglalkozások, foglalkozásváltási stratégiák, a megélhetés és a roma-nem roma együttélés formáinak történeti változásait az eltérő interpretációk kritikai elemzésével!

- Cserti Csapó Tibor (2023): A cigány mesterségek reprezentációja a köztudatban, a közismereti- és népismereti tankönyvekben. In: Rosenberg Mátyás (szerk.): 11. Romológus konferencia: Tanulmánykötet. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék https://btk.pte.hu/sites/btk.pte.hu/files/romologia_folyoirat/2023_romologus_kotet_vegleges.pdf
- Havas Gábor: Foglalkozásváltási stratégiák különböző cigány közösségekben. In: Andor Mihály (szerk.): Cigányvizsgálatok MTA Művelődéskutató Intézet, Budapest, 1982. 181-202.p. https://kisebbssegkutato.tk.hu/uploads/files/Havas_Gabor_Foglalkozasvaltas_cigany_koezoessegekben.pdf
- Leonardo Piasere: Új „niche”t keresve In: Cigányok Európában I. Nyugat-Európa, szerk: Prónai Csaba, Új Mandátum kiadó 2000. Bp. 380-394 pp.
- Bernard Formoso: Társadalmi-gazdasági viselkedésformák 137-169.pp In: Cigányok Európában I. Nyugat-Európa, szerk: Prónai Csaba, Új Mandátum kiadó 2000. Bp.
- Szuhay Péter: Foglalkozási és megélhetési stratégiák a magyarországi cigányok körében. In: Glatz Ferenc (szerk.)- Kemény István (összeáll.): A cigányok Magyarországon. MTA BP. 1999. 139-161.pp https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_nemzetisegek/romak/a_ciganyok_magyarorszagon/pages/007_Foglalkozasi_es_megelhetesi.htm
- Szuhay Péter: Néprajz és kulturális antropológia: kutatások és mozaikok a cigány csoportok kultúrájából. In: A romológia alapjai. PTE, 2015. <https://mek.oszk.hu/14700/14735/14735.pdf>
- Kotics József: A cigány-magyar együttélés mintázatai (Kihívások és konfliktusok a 15. századtól napjainkig – a vidékbiztonság szemszögéből). Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, 2020. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/15948/A%20cigany%20magyar%20egyutt eles%20mintazatai.pdf?sequence=1>
- Bíró Boglárka: Bevezetés a cigányság néprajzába (munka). In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. szerkesztette: Forray R. Katalin. Bölcsész Konzorcium-PTE, 2006. <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>
- Bencsik Gábor: A cigányok képe - A magyarországi cigányság történeti ikonológiája a 20. századig. Doktori disszertáció 2010. <https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/16124>
- Bódi Zsuzsanna (2001): Magyarországi cigánymesterségek. http://www.naputonline.hu/naput-kiadvanyok-arhiv/naput_2006/2006_09/056.htm

- Máté Mihály Tematikus bibliográfiák II. Cigány foglalkozások, cigány mesterségek. Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok k 17. Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék Pécs, 2006.

A CIGÁNY KÖZÖSSÉGEK ZENEKULTÚRÁJA

4. Mutassa be a cigányok, romák zenekultúrájához kapcsolódó megközelítéseket – értelmezze a cigányzene, cigányzenekar fogalmát, mutassa be az értelmezésekhez kapcsolódó komplex problematikát! Ismertesse a lehetséges történeti és kortárs elbeszélésmódokat a cigány zene, a cigányok, romák zenéje, zenei zsánerek, műfajok, etc. tekintetében!

Irodalom:

- Bari Károly, Cigány folklór, I-X., 1999
- Bari Károly, Cigány folklór, XI-XX., 2020
https://pim.hu/sites/default/files/page/attachments/bari_cigany_folklor_11-20_hun.pdf
- Csemer Géza, Habiszti, 1994, ISBN: 4634504620
- Hajnáczy Tamás, Cigányzenészek harca (...), Gondolat, Bp., 2019
- Kállai Ernő, A cigányzenészek helye és szerepe a magyar társadalomban és a magyar kultúrában, in. Szarka László, Kovács Nóra (szerk.) Tér és terep, Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből, Akadémiai, Budapest, 2002, 327-345.
- Kovalcsik Katalin, A folklórzenészek, a hagyományörzők és az "elektromos cigányok", *Kritika*, 2000, 4, 9-12
- Liszt Ferenc, A cigányokról és a cigány zenéről Magyarországon (Les Bohémiens), Magyar Mercurius, Bp., 2010
- Nyerges Erika, A kávéházi cigányzene kialakulása és hatása a magyar polgári kultúrára, 2015 (ISBN 978-963-12-2355-2)
- Pettan, Svanibor, Rom musicians in Kosovo: interaction and creativity, MTA Zenetudományi Intézet, Bp., 2002
- Sárosi Bálint, A cigányzenekar múltja, Nap, Bp., 2004
- Sárosi Bálint, A cigányzenekar múltja II., Nap, Bp., 2012
- Szíjjártó Csaba, A cigány útra ment, MK, Bp., 2002
- A RomArchive megfelelő tematikus egységei (ld. curated sections: <https://www.romarchive.eu/en/sections/>)

KULTURÁLIS ANTROPOLÓGIA

5. A hazai néprajzi, kulturális antropológiai romakutatásokban miként változik meg az egységes, homogén csoportként való felfogás és erősödik meg a heterogenitás felismerésének a tapasztalata? Milyen nemzetközi párhuzamokkal és különbségekkel számolhatunk?

(Fogalmak: tudománytörténet, kulturalista megközelítés, esszencializmus, etnicitás, csoport nélküli etnicitás)

Irodalom:

- Prónai Csaba: Kulturális antropológia és cigánykutatás. Forrás: <http://www.antroport.hu/lapozo/tanulmanyok/tanulmany/pdf/PronaiKultAntrCigKutatasok.pdf> Balatonyi Judit: „Kis helyek – nagy (roma) témák”: Romakutatások és a hazai kulturális antropológia. 2015. Forrás: https://btk.pte.hu/sites/btk.pte.hu/files/nevelestudomanyi_intezet/GS36.pdf
- Kotics József: A cigány-magyar együttélés mintázatai (Kihívások és konfliktusok a 15. századtól napjainkig – a vidékbiztonság szemszögéből). 2020. Forrás: <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/15948/A%20cigany%20magyar%20egyutt eles%20mintazatai.pdf?sequence=1>
- Stewart, Michael S.: A roma/cigány „etnicitás” az antropológiai vizsgálódás homlokterében. In: Feischmidt Margit (szerk.): Etnicitás. Különbőségteremtő társadalom. Budapest, Gondolat – MTA KI. 2010. 33-47.

A MAGYARORSZÁGI, MAGYAR NYELVŰ CIGÁNY IRODALOM / A NEMZETKÖZI ÉS MAGYARORSZÁGI ROMA KÉPZŐMŰVÉSZET / A MAGYAR IRODALOM CIGÁNY-REPREZENTÁCIÓJA A 18. SZÁZADTÓL NAPJAINKIG / A FOTÓ- ÉS FILMMŰVÉSZET REPREZENTÁCIÓS ÉS ÖNREPREZENTÁCIÓS STRATÉGIÁI EGY ETNIKUS HORIZONTON

6. Értelmezze a reprezentáció, önreprezentáció fogalmi körét – hívja segítségül értelmezői tapasztalatát a romák, cigányok irodalmi, vizuális reprezentációjára vonatkozóan! Mutassa be a magyarországi cigány irodalom kánontörténetét, és ezen keresztül térjen ki néhány jelentős szerző munkásságára! Kérem, értelmezze az etnikus identitáskonstrukcióhoz kapcsolódó identitáskonfliktusok természetét (cigány író – író cigány; a cigány művész szorongása; roma pavilon; etc.)!

Irodalom:

- Beck Zoltán, A megszólalás üres helye, Napvilág, Bp., 2020, 91-151
- Biczó Gábor, „Vidéki elégia”, avagy napjaink társadalmi folyamatainak dokumentumfilmes ábrázolása Sáp példáján, *Apertúra*, 2023 <https://www.apertura.hu/2023/nyar/biczo-videki-elegia-avagy-napjaink-tarsadalmi-folyamatainak-dokumentumfilmes-abrazolasa-sap-peldajan/>
- Csengey Dénes, Nehéz élet az ének, in. uő. A kétségbeesés méltósága, Bp., 1988
- Guy, W., On the Margins of Society: the Roma Community Through Josef Koudelka's Lens <https://www.magnumphotos.com/theory-and-practice/roma-travelers-gypsies-josef-koudelka-will-guy-society/>
- Pócsik Andrea, Láthatóvá tenni. A romaképelemzés elmélete és gyakorlata, *Apertúra*, 2014 <https://www.apertura.hu/2014/nyar-osz/pocsik-lathatova-tenni-a-romakepelemzes-elmelete-es-gyakorlata/>
- A RomArchive megfelelő tematikus egységei (lsd. curated sections: <https://www.romarchive.eu/en/sections/>)

OKTATÁSPOLITIKA / INNOVATÍV PEDAGÓGIÁK

7. Mutassa be és elemezze a cigány, roma tanulókra vonatkozó oktatáspolitikai intézkedéseket és ezek hatásait a rendszerváltástól napjainkig! Mutasson be olyan innovatív pedagógiai megközelítést vagy programot, amely hozzájárul a roma, cigány tanulók iskolai sikerességéhez, figyelembe veszi szociokulturális háttérüket az együttnevelés vagy a nemzetiségi oktatás keretein belül.

Irodalom:

- Arató Ferenc – Varga Aranka (szerk.) (2012): Együttnevelés a gyakorlatban. Válogatás az óvodai és iskolai IPR intézményi adaptációs gyakorlataiból. Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal, Budapest.
- Bocsi Veronika – Varga Aranka – Fehérvári Anikó (2024): A korai iskolaelhagyás vizsgálata interszekcionális megközelítésben. Különleges Bánásmód 10/1. 19-33.
<https://ojs.lib.unideb.hu/kulonlegesbanasmod/article/view/14174/12214>
- Fehérvári Anikó – Varga Aranka (szerk.) (2018): Reziliencia és inklúzió az Arany János Programokban. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlislocki Henrik Szakkollégium, Pécs.
<https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/23821>
- Forray R. Katalin – Hegedűs T. András (2003): Cigányok, iskola, oktatáspolitikai. Oktatáskutató Intézet – Új Mandátum, Budapest. 128-174.
- Hajdu Tamás – Kertesi Gábor – Kézdi Gábor (2015): Roma fiatalok a középiskolában. In: Orsós Anna (szerk.): A romológia alapjai. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlislocki Henrik Szakkollégium, Pécs. 209-248.
<http://mek.oszk.hu/14700/14735/html/index.html>
- Halász Gábor: Az oktatáspolitikai két évtizede Magyarországon: 1990-2010.
http://halaszg.elte.hu/download/Policy_kotet.pdf
- Lőrincz Borbála – Antal-Fekete Emese (2022): Oktatási egyenlőtlenségek, iskolai mobilitás és az oktatási rendszer átalakulása Magyarországon az 1980-as évektől napjainkig. In: Kolosi Tamás – Szelényi Iván – Tóth István György: Társadalmi Riport 2022. TÁRKI, Budapest.
https://tarki.hu/sites/default/files/2022-12/207_224TRIP2022_LorinczAntalFekete.pdf
- Torgyik Judit (szerk.) (2008): Kulturálisan érzékeny iskola. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság Budapest 7-27.
- Varga Aranka (2016): A hazai oktatási integráció – tapasztalatok és lehetőségek. Neveléstudomány, 2016/1. 71-91.
<https://ojs.elte.hu/nevelestudomany/article/view/6564/5004>
- Varga Aranka (2015): Inklúzió az oktatáspolitikában. In: Varga Aranka: Az inklúzió szemlélete és gyakorlata. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlislocki Henrik Szakkollégium, Pécs. 87-123.
http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/INKLU_02_BELIV_NYOMDA.pdf
- Varga Aranka – Híves Tamás: (2024) Hátrányos helyzetű általános iskolások a társadalmi térben. Fenntartói, területi és tanulói változások a statisztikák tükrében 2014–2022. In: Pusztai Gabriella – Englerler Ánes – Hrabéczy Anett – Bencze Ádám (szerk.): Mesterség és intelligencia az oktatáskutatásban. Tanulmányok Kozma Tamás tiszteletére. CHERD, Debrecen. 55-67.
<https://mek.oszk.hu/25600/25682/25682.pdf>

- Varga Aranka – Fridrich Máté – Arató Ferenc (szerk.) (2024): Áttekintés II. Tanulmánykötet – Válogatás az MTA PAB Pedagógiai Munkabizottsága és a PTE BTK Neveléstudományi Intézete kutatóinak tanulmányaiból. MTA PTB – PTE BTK NTI, Pécs. <https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/45578> – a kötet alábbi tanulmányai:
 - Andl Helga: A cigány, roma nemzetiségi oktatás egyes aspektusai
 - Csovcsecs Erika: Az elnyomás pedagógiája helyett: Baloldali megközelítés a roma gyerekek és fiatalok oktatásában
 - Trendl Fanni: A magyarországi cigányság iskolázottsága
 - Varga Aranka, Hajdu Noémi, Fehérvári Anikó: „Valami szép helyre kell költöznöm, ahol van fürdőszoba meg ilyesmi” Hátrányos helyzetben élő diákok pályorientációs mentorprogramja
- Zolnay János (2015): A roma diákok esélyei a közoktatásban. In: Orsós Anna (szerk.): A romológia alapjai. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlislócki Henrik Szakkollégium, Pécs. 249-270. <http://mek.oszk.hu/14700/14735/html/index.html>